

Никола Инджов

СЪРАТНИК И СЪМИШЛЕНИК В ТРАКИЙСКАТА КАУЗА

За Коста Андреев

Висок и строен, Коста Андреев с осанка и походка внушаваше, че е планинец, това впечатление се налагаше още повече, когато се случваше да запее родопска песен. Виждаше се, че не е като другите, може би приближените до живота му съзнаваха по-ясно смисъла на оная поговорка, че равнината ражда жито, а планината – хора...

Неговата планина е оная Родопа, която не е толкова прочута с халища и гайди, колкото с една местност – Орлово гнездилище, и с едно събитие от есента на 1913 година, определило завинаги психологията на тракийските бежанци.

Това е погромът на тракийските българи при завоя на Арда до днешния град Маджарово. Там в края на септември, след като царската дипломация губи спечелената с подвизи и саможертва Балканска война, пристига керван бежанци от Беломорието. Тръгнали от Дедеагач към свободна България, подгонени от ятагана хора биват застигнати на брега на Отечеството – и подложени на зверска сеч. Между малцината оцелели са предшествениците на Коста Андреев, обитатели дотогава на хубавото село Доганхисар, пак родопско.

Така че впечатлението на планинец, което Коста Андреев правеше на познати и непознати, е свързано с трагичното разорение на тракийските българи, вдъхнали живот по-късно на бежанските села покрай скалните гробници, каменния римски път, загадъчния кромлех – Българско поле, Горен и Долен Главанак, Бориславци, Малки Воден, Дъбовец, Ка-

милски дол, Хухла... И Брягово, от което потомъкът на прокудените от Тракия българи Коста Андреев тръгна по широкия свят. Моята родова история е сходна с Костаандреевата, защото и аз съм потомък на бежанци от беломорските склонове на Родопа, пък и мои предшественици са посечени от ятагана при същия завой на Арда и в местността Мъгленик край Аврен. Но нашите пътища се сляха в един доста късно, тъй като на млади години съдбата ни бе разпиляла в различни посоки. Него – към Москва, а после към Прага, мене – към Хавана, после към Мексико. Събра ни, естествено, тракийската ни кръв, бежанската ни орис. И най-важното –общата ни идея за Тракия.

Тази идея бе формулирана с редица мои публикации в последните години на двадесети век в рубриката “Тракия без граници” във в. “Тракия”, на който бях главен редактор. В началото идеята среща неразбиране и дори отпор, особено заради неизяснените все още условия за членството на България в Европейския съюз, което изглеждаше далечно и не-реално. Остро на моята идея реагира дори един уважаван от мене тракийски историк, но точно тогава пролича личността Коста Андреев. Като член на редколегията на вестника той ме защити, в неговите думи аз почувствах колко широко скроена личност е той. Тогава наистина пътищата през границата към Тракия още не бяха отворени, но се отхлупваха главите и на най-ретроградните властници. Хората с друг поглед оглеждаха Тракийския свят на Европа и усещаха с горчивина колко несправедливи са били великите сили, когато са разсичали Тракия с изкуствени граници. Например Ньойският договор Въпреки някои популистки искания за отмяната му, този договор като почти всички международни съглашения остава такъв, какъвто е. Не може да бъде отменен, но могат да бъде коригирани неговите последствия. Моята идея за “Тракия без

граници” бе именно в този дух – че е дошло време за нови по смисъл международни договори в тракийския свят на Европа. Животът ме подкрепи, възникна рамковото споразумение за създаване на Еврорегион Тракия, който обхваща българската Районна асоциация на общините “Тракия”, гръцката Асоциация на общините “Полис” и турската Териториална общност “Тракия Кент”. Вече съществува реална форма на пряко взаимодействие – Координационният съвет за българо-гръцко-турско трансгранично сътрудничество с участието на областните управители на Смолян, Ксанти, Еврос и Одрин. Но безспорно най-крупният икономически проект, който очаква реализация в тракийския свят на Европа е петролопроводът Бургас – Дедеагач (Александрополис). Възможно е също така в наше време да се прокара замисления още от предшествениците коридор за излаз на България на Бяло море. И така нататък...

Коста Андреев схващаше, че тракийският свят на Европа променя облика на континента и навярно ще направи живота на тракийците по-добър и по-спорен. Като ръководител на вестници той даде място на идеята “Тракия без граници” и тя днес влияе силно върху гражданското поведение и обществената активност на тракийските българи, където и да се намират те. Тогава почувствах Коста Андреев като надежден съратник в общата ни тракийска кауза, усетих, че тракийският интелектуален потенциал е наистина неизтощим, че във времената след философа Димитър Михалчев и писателя Константин Петканов има и други потомци на тракийските бежанци, които принадлежат въобще към творческия елит на България. Защото е много важно да се осъзнае, че тракийската кауза е част от българския национален въпрос. Падането на границите е единственото възможно решение, благоприятно за всички страни, на чиято терито-

рия днес се намира Тракия.

... Известно време живях на бул. “Патриарх Евтимий”, недалече от квартирата на Коста Андреев на бул. “Витоша”. Понякога се срещаме на разходка с нашите кучета в градината на НДК. Той имаше смолисточерен кралски пудел, куче с видимо самочувствие, особено в присъствието на моя златист дакел. Веднъж Коста ме помоли да наглеждам пудела му за три-четири дни, тъй като трябвало да пътува за Гърция с жена си, а нямало на кого да го остави. Доведе го в къщи и пред мене и нашето куче някак си инструктира пудела да бъде послушен, кучетата разбират какво им се говори. Няма да забравя с какъв примирен, но натъжен поглед пуделът му го изпрати. Остана у нас и се държа наистина в духа на указанията на стопанина си. Една сутрин задраска по врата на спалнята, отворих му, пуделът скимтеше и подскачаше в някаква възбуда, въртеше опашка. Така цял ден... Вечерта Коста се завърна от пътуването си и пристигна направо у нас. А пуделът бе усетил кога той преминава границата – на почти 200 километра разстояние...

Коста Андреев излъчваше душевна енергия, нея бе доловило кучето му. Но я долавяха и хората, които в различни моменти бяха около забележителния журналист във вестниците “Труд”, “Дума”, “Земя”. Случвало ми се е да обикаляме с него маджаровския регион заедно с верния му приятел Балана, да бъдем в Хасково или Харманли на литературни срещи. В последните години на живота си той се отдаде с повече страст на литературата, написа няколко книги с разкази и два романа, и те от народен представител го превърнаха в писател на оня край, в пространството разположен върху Беломорието и Родопите, а във времето – между разорението на тракийските българи при завоя на Арда и подема на България, на която Коста Андреев бе виден и знаен строител.